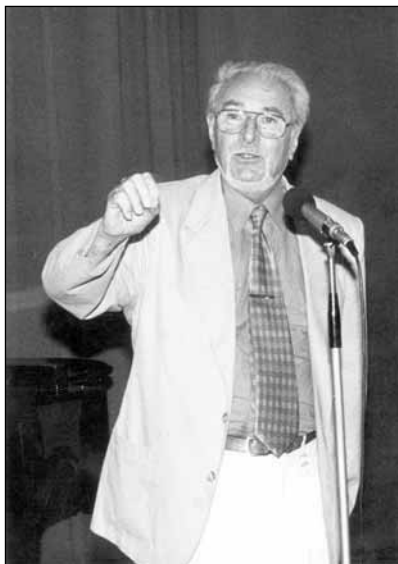

Szirtes Gábor

Szigora mögött az igényesség¹

Tüskés Tibor
(1930–2009)

„Test test te most / mért lettél magadhoz gonosz?” – idézhetnénk a költőt a megrendítő hír hallatán. Váratlanul távozott el közülünk a pannon föld szülötte, hű szolgálója, évtizedeken át tanítómesterünk és munkatársunk, Tüskés Tibor. Néhány hete még, Pécssett, a 90 éves Pákolitz Istvánra, az Ormanságot járva pedig Kodolányi Jánosra emlékeztünk vele együtt, majd születésnap-i köszöntőt mondtunk a megyei könyvtárban. És most *túl* van már, *odaát*, mesterei, barátai, alkotótársai – Várkonyi Nándor és Bárdosi Németh János, Csorba Győző és Martyn Ferenc, Pákolitz István és Takáts Gyula – társaságában. A rendületlen titokkereső, aki egyik könyve címének is ezt adta, és aki a szellem világának alig ismert területeit járta be és tette közkinccsé, már ott van, ahol számára talán végre minden titokra fény derül. Szorgalmát és alázatát, sokoldalúságát és műfajokban való jártasságát neves poe-

ták írták versbe: „verselemzés, műkritika / tankönyv, monográfia / és tájesszé, pihenésül / föstő-interjú is készült; / geográfus, monográfus, / homokba ír, ha nincs árkus” – olvashatjuk egyik kortársától, Pákolitz Istvántól. Igen, egyformán és egyidejűleg volt otthon mindezekben. Vérbeli pedagógus és előadó is volt: lényeglátó, élményszerű, élvezetes, emlékezetes. A XX. század kiválóságairól jelentek meg könyvei, monográfiái rangos budapesti kiadóknál és Pécssett is, a Pannónia Könyvek sorozatban. Univerzális felkészültségű szerkesztőként, nagy tudású irodalomtörténészként, igényes kritikusként tarthatja számon az utókor. Két évtizeden át munka- és szerkesztőtársaként, könyveinek kiadójaként tanúsíthatom: a kézirat-előkészítéséből is tanulni lehetett, a kézirataival az irodalmi és a műszaki szerkesztőnek dolga nem akadt, mindig követendő példaként emlegettük őt.

Szerencsések voltak, akik a környezetéhez, a szellemi holdudvarához tartoztak, mert egy rendkívüli egyéniséggel lehettek kapcsolatban, aki mindennek előtt nem a személyével tűnt ki, hanem azzal, amit végzett. Szerény, mérték-tartó, ugyanakkor szigorú és következetes volt. Csodáltuk teljesítményét, munkabírást, szorgalmát, fegyelmét, átgondolt munkamódszát. A szenvedélye

¹ Elhangzott 2009. december 1-jén Tüskés Tibor temetésén, a Pécsi Központi Temetőben.

vált kenyérkeresetté, és viszont, a kenyérkeresete a szenvedélyévé. Kutatott, ifjú tehetségekkel, kéziratokkal foglalkozott, lektori jelentéseket, kritikákat, tanulmányokat, esszéket írt, antológiákat állított össze, könyvek, monográfiák születtek legendás Erika írógépén a XX. századi irodalom legjobbjairól, Kodolányiról és Csorbáról, Nagy Lászlóról és Pilinszkyról, Illyésről és Takáts Gyuláról. Az utóbbi években gondosan rendezte személyes archívumát, és sorra jelentek meg levelezéskötetei, mindenekelőtt az életében sorsfordító szerepű Mészöly Miklóssal és a hú baráttal, Fodor Andrással foglalkozók.

A Jelenkort követően a helyi könyvkiadást is segített országos rangra emelni mint a Pannónia Könyvek sorozat útrairindítója, a Pro Pannonia Alapítvány mindig kezdeményező, ötletgazdag, segítőkész kurátora. „A kizökkent idő” helyreállítására vállalkozott a megváltozott világban, műveivel vállalt fontos szerepet a kánonformálásban. Nem vett részt kisstílusú irodalmi harcokban, értelmetlen vitákban, környezetét óvta a divatok követésétől. Munkásságával és egyéniségével azt sugározta, hogy csakis a jó ízlés, az értékekhez való hűség óv meg a tévedésektől, a kommersz követésétől. Gondolkodása és magatartása azt sugallta számunkra: a lövészárkok betemethetők, az ellentéteken felül lehet emelkedni, az ütésváltások helyébe kézfogások is léphetnek, egy kiadó palettáján a legkülönbözőbb szerzők és művek megférnek egymás mellett. Feltéve, ha jók, ha a minőséget képviselik. Szigora mögött az igényesség, indulatai mögött a minőség iránti vágy, tapintatos célzásai mögött az okosra és szépre tanítani akarás húzódott meg. Tanítványok százai, egykori könyvtári és kiadói munkatársai tanúsíthatják, hogy igényességet, emberi tartást, munkaszeretetet tőle tanultak, hogy ő valóban az az ember volt – ahogyan Keresztury Dezső írta róla –, „kinek esze, szíve, keze, mindig munkával van tele”. Utolsó találkozásaink alkalmával, már súlyos betegen, a kórházi kivizsgálások és kezeléseik közötti időben is dolgozott, terveiről szólt, a helyi irodalomról, újabb levelezéskötetének borítójáról, tervezett Mészöly-kötetéről fogalmazta meg elképzeléseit. Majd meleg kézszorítással búcsúzott.

Alig hihető, hogy patinás, sokrekeszes táskájával nem jön be többé a szerkesztőségbe, nem utasítja vissza a fotelt és ül le valamelyik székre, nem veszi ki táskájából a használt kis papírlapokra írt jegyzeteit és a mindig magával hordott asztali naptárát, nem mondja el az elmúlt időszak tapasztalatait, nem fogalmazza meg javaslatait, közös programjainkat, egy újabb könyvbemutató időpontját vagy az általa létrehozott Testvérmúzsák Asztaltársaság soros találkozóját. Tüskés Tibor kilépett a földi világból, de továbbra is velünk marad. És nemcsak az emlékezetünkben. Mert könyvei nemcsak kutatásait, tapasztalatait, irodalomfelfogását és értékrendjét, hanem szellemi és emberi önarcképét is őrzik. Gyakran felsejlik majd számunkra alakja, nyílt tekintete, fanyarkás mosolya, őszülő, szakállas, barázdás, karakteres arca.

„Ha utoljára lehunyom a szemem, azt szeretném, hogy nyitott könyv takarja el az arcomat” – írta egykoron *A könyv dicsérete* című esszéjében. Kívánsága szerint, gondolatban – a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, a Csorba Győző Megyei Könyvtár és a Testvérmúzsák Asztaltársaság nevében – így veszek végső búcsút tőle.